

When Morality Changes, Does Halakha Change?

Donniel Hartman

1.	Genesis 18: 17-26	p. 1
2.	Babylonian Talmud, Shabbat 31a	p. 1
3.	Torat Kohanim Kdoshim Ch. 9 Subsection 12	p. 2
4.	Maimonides, Introduction to Chapter Helek	pp. 2-3
5.	Maimonides, Guide for the Perplexed 3: 31	pp. 3-4
6.	Maimonides, Laws of Slavery 9: 8	pp. 5-6
7.	Maimonides, Guide for the Perplexed 2: 25	pp. 6-8
8.	Maimonides, Guide for the Perplexed 3: 32	pp. 8-10
9.	Babylonian Talmud, Sanhedrin 71a	pp. 11-13

1. בראשית יח: יז-כו

יז ויהנה, אמר: המכסה אני מאברהם, אשר אני עשה. יח ואברהם-היו יהיה לגוי גדול, ועצום; ונברכו-בו-כל, גויי הארץ. יט כי ידעתיו, למען אשר יצוה את-בניו ואת-ביתו אחריו, ושמרו דרך יהנה, לעשות צדקה ומשפט-למען, הביא יהנה על-אברהם, את אשר-דבר, עליו. כ ויאמר יהנה, זעקת סדם ועמרה כי-רבה; וחטאתם-כי כבדה, מאד. כא ארדה-נא ואראה, הכצעקתה הבאה אלי עשו כלה; ואם-לא, אדעה. כב ויפנו משם האנשים, ויילכו סדמה; ואברהם-עודנו עמד, לפני יהנה. כג ויגש אברהם, ויאמר: האף תספה, צדיק עם-רשע. כד אולי יש חמשים צדיקים, בתוך העיר; האף תספה ולא-תשא למקום, למען חמשים הצדיקים אשר בקרבה. כה חללה לך מעשת פדבר הזה, להמית צדיק עם-רשע, והיה כצדיק, כרשע; חללה לך-השפט כל-הארץ, לא יעשה משפט. כו ויאמר יהנה, אם-אמצא בסדם חמשים צדיקים בתוך העיר-ונשאתי לכל-המקום, בעבורם.

Genesis 18: 17-26

17 Now the LORD had said, "Shall I hide from Abraham what I am about to do, 18 since Abraham is to become a great and populous nation and all the nations of the earth are to bless themselves by him? 19 For I have singled him out, that he may instruct his children and his posterity to keep the way of the LORD by doing what is just and right, in order that the LORD may bring about for Abraham what He has promised him." 20 Then the LORD said, "The outrage of Sodom and Gomorrah is so great, and their sin so grave! 21 I will go down to see whether they have acted altogether according to the outcry that has reached Me; if not, I will take note." 22 The men went on from there to Sodom, while Abraham remained standing before the LORD 23 Abraham came forward and said, "Will You sweep away the innocent along with the guilty? 24 What if there should be fifty innocent within the city; will You then wipe out the place and not forgive it for the sake of the innocent fifty who are in it? 25 Far be it from You to do such a thing, to bring death upon the innocent as well as the guilty, so that innocent and guilty fare alike. Far be it from You! Shall not the Judge of all the earth deal justly?" 26 And the Lord said, "If I find in Sodom fifty righteous men within the city, I will forgive the entire place for their sake."

2. תלמוד בבלי, שבת לא ע"א

אמר לו דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה ואידך פירושה הוא זיל גמור.

Babylonian Talmud, Shabbat 31a

That which is hateful to you do not do to another; that is the entire Torah, and the rest is its interpretation. Go study.

3. תורת כהנים, קדושים פרק ט: יב

"ואבדיל אתכם מן העמים להיות ליי" – אם מובדלים אתם מן העמים הרי אתם לשמי ואם לאו הרי אתם של נבוכדנצר מלך בבל וחבריו.

ר' אלעזר בן עזריה אומר מנין שלא יאמר אדם "אי אפשי ללבוש שעטנז. אי אפשי לאכול בשר חזיר. אי אפשי לבוא על הערוה" אבל "אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי כך"? תלמוד לומר "ואבדיל אתכם מן העמים להיות ליי" – נמצא פורש מן העבירה ומקבל עליו עול מלכות שמים.

Torat Kohanim Kdoshim Ch. 9 Subsection 12

"You shall be holy to Me for I the Lord am holy and I have set you apart from other peoples to be Mine" (Leviticus 20-26). If you are set apart from amongst the nations then you are dedicated to my name and if not you belong to Nebuchadnezzar, King of Babylon and his friends.

Rabbi Elazar ben Azaria said "From where do we know that a person should not say, I have no desire to wear clothes made of wool and linen, I have no desire to eat the meat of pigs, I have no desire to commit adultery. Rather a person should say I desire but what should I do, my Father in heaven forbids it." "I have set you from other nations to be mine." From here we learn that anyone who separates themselves from sin accepts upon himself the kingdom of heaven.

4. רמב"ם, מבוא לפרק חלק

והתכלית הוא העולם הבא, ולעומתו הוא ההשתדלות. ולפיכך זה החכם המוחזק בידיעת האמת עיין בתכלית האחרון והניח מה שזולתו, ואמר: "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא". ועם היותו הוא התכלית המבוקשת – אינו ראוי למי שהוא רוצה שיהיה עובד מאהבה, שיהיה עובד להשיג העולם הבא, כמו שביארנו בְּמָה שקדם.

אבל יש לעבוד על הדרך שְׁאוּמֵר, וזה: כי כשיאמין שיש שם חכמה שהגיעה אל הנביאים מאת הבורא יתעלה, שהודיעם בזה המידות הטובות כך והמידות הרעות הם כך – ראוי לו מצד שהוא אדם ישר במזג שיעשה הטובות ויסור מן הרעות. וכְּשֶׁיַעֲשֶׂה זה יְשָׁלֵם בו הענין האנושות, ויהיה נבדל מן הבהמה. וכשיהיה אדם שלם, הוא מְטַבֵּע האדם הַשָּׁלֵם אשר אין לו מונע שְׁתַּחֲיָה נפשו וְתַתְקִים בקיום הידוע לה, וזה הוא העולם הבא כמו שאמרנו.

וזהו שנאמר (תהלים לב ט): "אַל תִּהְיוּ כְּסוּס, כְּפֶרֶד אֵין הָבִין, בְּמַתְג וְרָסוֹן עֲדִיו לְבָלוֹס" – כמו שהמונע את הבהמות מן ההשתלחות הוא דבר מבחוץ כמו המתג והרסוֹן, ואין ראוי שיהיה אדם כן. אבל יהיה המוֹנֵעוֹ מֵאֵתוֹ ומעצמו, רצוני לומר צורת האנושות שְׁתַּחֲיָה שְׁלֵמָה – היא תְּמַנְעֵנוּ מאותן הדברים שמונעים ממנו השלמות, והם הנקראים "מדות רעות".

והיא תזרוז אותנו ותדחננו אל מה שְׁבִיָאָהוּ אל השלמות, וזהו המידות הטובות. זהו המתבאר לי מכלל דבריהם בזה הענין הנכבד והנעלה.

Maimonides, Introduction to Chapter Helek

And the objective is the world to come and towards it is the effort. And therefore this sage (the author of this mishnah), who is established in his knowledge of the truth, investigated [what is] the ultimate objective and left that which was other than it, and said, "All Jews have a share in the world to come." And [even] if it is the desired objective, it is not fitting for one who wants to be one who serves from love, that he should serve in order to reach the world to come, as we have elucidated in what came before. But [rather], one should serve in the way that I will say. And that is that if he believes that there is wisdom, and it is the Torah which came to the prophets from the Creator, may He be elevated, who informed them through it of the virtues and they are the commandments and the defects and they are the sins, [then] it is fitting for him from the angle of his being a man of proper disposition that he should do the good and go away from the bad. And when he does this, he achieves humanness and is distinguished from animals. And when a person is whole [like this], it is from the nature of the whole person that there not be an impediment for his soul to exist in the existence that is known for it, and that is the world to come, as we have said. And this is [the meaning of] what is stated (Psalms 32:9), "Do not be like a horse, like a mule that does not understand, with a bit and a bridle is his mouth restrained" [to be] like the impediments of animals from impulses, which is something external, like a bit and a bridle. And it is not fitting for a person to be like this, but [rather] his impediment should be from him and from his essence. I mean to say that the human form when it is complete is what impedes him from those things that wholeness prevents, and these are called the defects. And [his form] will energize him and push him towards that which will bring him to wholeness and that is the virtues. This is what has been clarified to me from all of their words about this lofty and weighty matter.

5. רמב"ם, מורה נבוכים ג: לא

א מבני אדם אנשים שיכבד עליהם נתינת סיבה למצוה מן המצוות והטוב אצלם - שלא יושכל למצוה ולאזהרה ענין כלל. ואשר יביאם אל זה הוא חלי שימצאוהו בנפשם ולא יוכלו להגות בו ולא ידעו לומר אותו. והוא שהם יחשבו שאם היו אלו התורות מועילות בזה המציאות ומפני כך וכך נצטוינו בהם ויהיו כאילו באו ממחשבת והסתכלות בעל שכל; אמנם כאשר יהיה דבר שלא יושכל לו ענין כלל ולא יביא לתועלת יהיה בלא ספק מאת האלוה כי לא תביא מחשבת אנוש לדבר מזה. וכאילו אלו חלושי הדעות - היה האדם אצלם יותר שלם מעושהו כי האדם הוא אשר יאמר ויעשה מה שמביא לתכלית אחת והאלוה לא יעשה כן אבל יצונו לעשות מה שלא יועילנו עשותו ויזהירנו מעשות מה שלא יזיקנו עשותו. חלילה לו

חלילה! אבל הענין בהפך זה! והכונה כולה להועילנו - כמו שבארנו מאמרו "לטוב לנו כל הימים לחיותנו כהיום הזה" ואמר "אשר ישמעון את כל החוקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה" - כבר באר שאפילו ה'חוקים' כולם יורו אל כל הגוים שהם 'בחכמה ותבונה' ואם היה ענין שלא תודע לו סיבה ולא יביא תועלת ולא ידחה נזק - למה יאמר במאמינו או בעושהו שהוא 'חכם ונבון' וגדל המעלה ויפלאו מזה האומות? : אבל הענין כמו שזכרנו בלא ספק והוא שכל 'מצוה' מאלו ה'שש מאות ושלוש עשרה מצוות' היא - לנתינת דעת אמיתי או להסיר דעת רע או לנתינת סדר ישר או להסיר עול או להתלמד במדות טובות או להזהיר ממדות רעות - הכל נתלה בשלשה דברים בדעות ובמדות ובמעשי ההנהגה המדינית. ואשר חייב שלא נמנה המאמרים כי המאמרים אשר זרזה התוורה לאמרם או הזהירה מהם מהם - מה שהוא מכלל המעשים המדיניים ומהם - ללמד דעת אמיתי ומהם - ללמד מדות. ומפני זה הספיק לנו באלו השלשה ענינים בנתינת סיבה בכל מצוה מן המצוות :

Maimonides, Guide for the Perplexed 3: 31

1 There are persons who find it difficult to give a reason for any of the commandments, and consider it right to assume that the commandments and prohibitions have no rational basis whatever. They are led to adopt this theory by a certain disease in their soul, the existence of which they perceive, but which they are unable to discuss or to describe. For they imagine that these precepts, if they were useful in any respect, and were commanded because of their usefulness, would seem to originate in the thought and reason of some intelligent being. But as things which are not objects of reason and serve no purpose, they would undoubtedly be attributed to God, because no thought of man could have produced them. According to the theory of those weak-minded persons, man is more perfect than his Creator. For what man says or does has a certain object, whilst the actions of God are different; He commands us to do what is of no use to us, and forbids us to do what is harmless. Far be this! On the contrary, the sole object of the Law is to benefit us. Thus we explained the Scriptural passage, "for our good always, that He might preserve us alive, as it is this day" (Deut. vi. 24). Again, "which shall hear all those statutes (ḥuḳḳim), and say, surely this great nation is a wise and understanding people" (ibid. iv. 6). He thus says that even every one of these "statutes" convinces all nations of the wisdom and understanding it includes. But if no reason could be found for these statutes, if they produced no advantage and removed no evil, why then should he who believes in them and follows them be wise, reasonable, and so excellent as to raise the admiration of all nations?

מתר לעבד בעבד כנעני בפרך. ואף על פי שהדין כן מדת חסידות ודרכי חכמה שיהיה אדם רחמן ורודף צדק ולא יכביד עלו על עבדו ולא יצר לו ויאכילהו וישקהו מכל מאכל ומכל משקה.

חכמים הראשונים היו נותנין לעבד מכל תבשיל ותבשיל שהיו אוכלין. ומקדימין מזון הבהמות והעבדים לסעודת עצמן. הרי הוא אומר (תהלים קכג, ב) "כעני עבדים אל יד אדוניהם כעני שפחה אל יד גברתה".

וכן לא יבזהו ביד ולא בדברים. לעבדות מסרן הכתוב לא לבושה. ולא ירבה עליו צעקה וכעס אלא ידבר עמו בנחת וישמע טענותיו. וכן מפרש בדרכי איוב הטובים שהשתבח בהן (איוב לא, יג):

"אם אמאס משפט עבדי

ואמתי ברבם עמדי (איוב לא, טו)

"הלא בבטן עשני עשהו

ויכננו ברחם אחד".

ואין האכזריות והעזות מצויה אלא בעכו"ם עובדי עבודה זרה אבל זרעו של אברהם אבינו והם ישראל שהשפיע להם הקדוש ברוך הוא טובת התורה וצוה אותם בחקים ומשפטים צדיקים רחמנים הם על הכל. וכן במדותיו של הקדוש ברוך הוא שצונו להדמות בהם הוא אומר (תהלים קמה, ט) "ורחמיו על כל מעשיו". וכל המרחם מרחמין עליו שנתאמר (דברים יג, יח) "ונתן לך רחמים ורחמך והרבה".

Maimonides, Laws of Slavery 9: 8

It is permitted to work a heathen slave with rigor (befarekh). Though such is the rule, it is the quality of piety and the way of wisdom that a man be merciful and pursue justice and not make his yoke heavy upon the slave or distress him, but give him to eat and to drink of all the foods and drinks.

The sages of old were wont to let the slave partake of every dish that they themselves ate of and to give the meal of the cattle and of the slaves precedence over their own. Is it not said: "As the eyes of slaves to the hand of their master, as the eyes of a female servant to the hand of her mistress" (Psalms 123:2)?

Thus, also the master should not disgrace them by hand or by word, because Scriptural law has delivered them only to slavery and not to disgrace. Nor should he heap upon the slave oral abuse and anger, but should rather speak to him softly and

listen to his claims. So it is also explained in the good paths of Job, in which he prided himself:

“If I did despise the cause of my manservant,

Or of my maidservant, when they contended with me...

Did not He that made me in the womb make him?

And did not One fashion us in the womb?” (Job 31:13, 15).

Cruelty and effrontery are not frequent except with heathen who worship idols. The children of our father Abraham, however, i.e., the Israelites, upon whom the Holy One, blessed be He, bestowed the favor of the Law and laid upon them statutes and judgments, are merciful people who have mercy upon all.

.7 רמב"ם, מורה נבוכים ב: כה

א דע כי אין בריחתנו מן המאמר בקדמות העולם מפני הכתובים אשר באו בתורה בהיות העולם מחודש - כי אין הכתובים המורים על חידוש העולם יותר מן הכתובים המורים על היות האלוה גשם; ולא שערי הפרוש סתומים בפנינו ולא נמנעים לנו בענין חידוש העולם אבל היה אפשר לנו לפרשם כמו שעשינו בהרחקת הגשמות; ואולי זה היה יותר קל הרבה והיינו יכולים יותר לפרש הפסוקים ההם ולהעמיד קדמות העולם כמו שפרשנו הכתובים והרחקנו היותו ית' גשם. ואמנם הביאנו שלא לעשות זה ושלא נאמינהו - שתי סיבות. האחת מהם - שהיות האלוה בלתי גוף התבאר במופת ויתחייב בהכרח שיפורש כל מה שיחלוק על פשוטו המופת ויודע שיש לו פרוש בהכרח; וקדמות העולם לא התבאר במופת ואין צריך שיודחו הכתובים ויפורשו מפני הכרעת דעת שאפשר להכריע סותרו בפנים מן ההכרעות; וזה - סיבה אחת.

ב והסיבה השנית - כי האמינו שהאלוה בלתי גשם לא יסתור לנו דבר מיסודי התורה ולא יכזיב מאמר כל נביא ואין בו אלא מה שיחשבו הפתאים שבזה כנגד הכתוב - ואינו כנגדו כמו שבארנו אבל הוא כונת הכתוב! אבל אמונת הקדמות על הצד אשר יראה אותו אריסטו שהוא על צד החיוב ולא ישתנה טבע כלל ולא יצא דבר חוץ ממנהגו - הנה היא סותרת הדת מעיקרה ומכזבת לכל אות בהכרח ומבטלת כל מה שתיחל בו התורה או תפחיד ממנו - האלוקים אלא יפורשו האותות גם כן כמו שעשו בעלי התוך מן הישמעאלים ויצאו בזה למין מן ההזיה. אמנם אם יאמן הקדמות לפי הדעת השני אשר בארנונו - והוא דעת אפלטון - והוא שהשמים גם כן הויים נפסדים - הדעת ההוא לא יסתור יסודי התורה ולא תמשך אחריו הכזבת האותות אבל העברתם ואפשר שיפורשו הכתובים על פיו וימצאו לו דמיונות רבות בכתובתי ה'תורה' וזולתם שאפשר להתלות בהם וגם יהיו לראיה. אבל אין ההכרח מביא אותנו לזה אלא אם התבאר הדעת ההוא במופת; אמנם כל עת שלא יתבאר במופת לא זה

הדעת ניטה אליו ולא הדעת ההוא גם כן נביט אליו כלל אבל נבין הכתובים כפשוטיהם
ונאמר כי התורה הגידתנו ענין לא יגיע כוחנו להשגתו והאות מעיד על אמיתת טענותינו :

Maimonides, Guide for the Perplexed 2: 25

1 Know that our shunning the affirmation of the eternity of the world is not due to a text figuring in the Torah according to which the world has been produced in time. For the texts indicating that the world has been produced in time are not more numerous than those indicating that the Deity is a body. Nor are the gates of figurative interpretation to affirm as true the eternity of the world, just as we have given a figurative interpretation of those other texts and have denied that He, may He be exalted, is a body. Two causes are responsible for our not doing this or believing it. One of them is as follows. That the Deity is not a body has been demonstrated; from this it follows necessarily that everything that in its external meaning disagrees with this demonstration must be interpreted figuratively, for it is known that such texts are of necessity fit for figurative interpretation. However, the eternity of the world has not been demonstrated. Consequently in this case the texts ought not to be rejected and figuratively interpreted in order to make prevail an opinion whose contrary can be made to prevail by means of various sorts of arguments. This is one cause.

2 The second cause is as follows. Our belief that the Deity is not a body destroys for us none of the foundations of the Law and does not give the lie to the claims of any prophet. The only objection to it is constituted by the fact that the ignorant think that this belief is contrary to the text; yet it is not contrary to it, as we have explained, but is intended by the text. On the other hand, the belief in eternity the way Aristotle sees it—that is, the belief according to which the world exists in virtue of necessity, that no nature changes at all, and that the customary course of events cannot be modified with regard to anything—destroys the Law in its principle, necessarily gives the lie to every miracle, and reduces to inanity all the hopes and threats that the Law has held out, unless—by God!—one interprets the miracles figuratively also, as was done by the Islamic internalists (allegorists); this, however, would result in some sort of crazy imaginings. If, however, one believed in eternity according to the second opinion we have explained—which is the opinion of Plato— according to which the heavens, too, are subject to generation and corruption, this opinion would not destroy the foundations of the Law and would be followed not by the lie being given to miracles, but by their becoming admissible. It would also be possible to interpret figuratively the texts in accordance with this opinion. And many obscure passages can be found in the texts of the Torah and others with which this opinion could be connected or rather by means of which it could be proved. However, no necessity could impel us to do this unless this opinion were demonstrated. In view of the fact that it has not been demonstrated, we shall not favor this opinion, nor shall we at all

heed that other opinion, but rather shall take the texts according to their external sense and shall say: The Law has given us knowledge of a matter the grasp of which is not within our power, and the miracle attests to the correctness of our claims.

8. רמב"ם, מורה נבוכים ג: לב

א כשתתבונן בפעולות האלוקיות - רצוני לומר הפעולות הטבעיות - יתבאר לך מהם ערמת האלוה וחכמתו בבריאת בעל החיים והדרגת תנועות האיברים ושכנותם קצתם לקצתם; וכן יתבאר לך חכמתו ותחבולתו בהדרגת עניני כלל האיש ענין אחר ענין. והמשל בהדרגת הנהגותיו ושכנות האיברים - המוח מה שלפניו - רך מאד ואשר מאחוריו - קשה יותר וחוט השדרה יותר קשה ממנו וכל מה שיתפשט - יתקשה; והעצבים הם כלי החוש והתנועה. והנה העצבים אשר הצטרף אליהם בהשגת החושים לבד או בתנועה קטנה שאין בה רק טורח מעט כתנועת העפעפים והלחי נולדו מן המוח; והעצבים אשר הוצרך אליהם לתנועת האיברים יצאו מחוט השדרה; וכאשר אי אפשר לעצבים מפני רכותם ואפילו היוצאים מחוט השדרה להניע הפרקים - עשה האלוה ית' תחבולה שיצאו בעצב חוטים ונמלאו החוטים ההם בשר ושב עורק; אחר כן יצא העצב מקצה העורק וכבר החל להתקשות להתערב עמו מן החבל חתיכות קשות וישוב מיתר; וידבק המיתר באיבה ויחוסר בו אז יוכל העצב להניע האיברים על זאת ההדרגה. ואמנם זכרתי לך זה המשל האחד - להיותו הנגלה שבפליאות אשר התבארו בספר תועלות האיברים אשר הם כולם מבוארות גלויות למי שהסתכל בהם בשכל זך. וכן הערים האלוה ועשה תחבולה בכל איש מאישי בעלי היונקים להיותו כשילוד בתכלית הרכות ולא יוכל להזון במזון יבש - הוכנו לו השדים להוליד החלב כדי שיזון במזון לח קרוב ממזג איבריו עד שיתגנבו ויתקשו איבריו ראשון ראשון בהדרגה:

ב וכמו זאת ההנהגה בעצמה מן המנהיג ההוא ית' באו דברים רבים בתורתנו - והוא שאי אפשר לצאת מן ההפך אל ההפך פתאום - ולזה אי אפשר לפי טבע האדם שיניח כל מה שהרגיל בו פתאום. וכאשר שלח האלוה 'משה רבנו' לתתנו "ממלכת כהנים וגוי קדוש" בידיעתו ית' - כמו שבאר ואמר "אתה הראת לדעת וגו'" וידעת היום והשבות אל לבבך וגו'" ולהנתן לעבודתו - כמו שאמר "ולעבדו בכל לבבכם" ואמר "ועבדתם את יי אלוקיכם" ואמר "ואותו תעבדו" - והיה המנהג המפורסם בעולם כולו שהיו אז רגילים בו והעבודה הכוללת אשר גדלו עליה - להקריב מיני בעלי חיים בהיכלות ההם אשר היו מעמידים בהם הצלמים ולהשתחוות להם ולקטר לפנייהם והעבודים והפרושים היו אז האנשים הנתונים לעבודת ההיכלות ההם העשויים לכוכבים (כמו שבארנו) - לא גזרה חכמתו ית' ותחבולתו המבוארת בכל בריאותו שיצונו להניח מיני העבודות ההם כולם ולעזבם ולבטלם כי אז היה זה מה שלא יעלה בלב לקבלו כפי טבע האדם שהוא נוטה תמיד למורגל; והיה דומה אז כאילו יבוא נביא בזמננו זה שיקרא לעבודת האלוה ויאמר האלוה צוה אתכם שלא תתפללו אליו ולא תצומו ולא תבקשו תשועתו בעת צרה אבל תהיה עבודתכם מחשבה מבלתי מעשה: ומפני זה

השאיר ית' מיני העבודות ההם והעתיקים מהיותם לנבראים ולענינים דמיוניים שאין אמיתות להם - לשמו ית' וצונו לעשותם לו ית'.

Maimonides, Guide for the Perplexed 3: 32

1 If you consider the divine actions—I mean to say the natural actions—the Deity’s wily graciousness and wisdom, as shown in the creation of living beings, in the gradation of the motions of the limbs, and the proximity of some of the latter to others, will through them become clear to you. Similarly His wisdom and wily graciousness, as shown in the gradual succession of the various states of the whole individual, will become clear to you. The brain is an example of the gradation of the motions and the proximity of the limbs of an individual: for its front part is soft, very soft indeed, whereas its posterior part is more solid. The spinal marrow is even more solid and becomes more and more solid as it stretches on. The nerves are organs of sensation and of motion. Accordingly, the nerves required only for apprehension by the senses or for motion that presents but little difficulty, like the motions of the eyelids and of the jaws, proceed from the brain, whereas the motions required for moving the limbs proceed from the spinal marrow. As, however, it is impossible for a nerve, in view of its softness—even for a nerve proceeding from the spinal marrow—to move an articulation, the matter was wily and graciously arranged as follows: the nerves are ramified into fibers, and the latter, having been filled with flesh, became muscles. Thereupon the nerve, having overpassed the extremity of the muscle, having become more solid, and having been commingled with fragments of ligaments, becomes a tendon. The tendon joins and adheres to the bone; and thereupon, because of this gradation, the nerve is capable of moving a limb. I mentioned only this one example to you because it is the most obvious of the wonders explained in the treatise “On the Utilities of the Parts of the Body,” all of which wonders are clear, manifest, and well known to those who consider them with a penetrating mind. Similarly the Deity made a wily and gracious arrangement with regard to all the individuals of the living beings that suck. For when born, such individuals are extremely soft and cannot feed on dry food. Accordingly, breasts were prepared for them so that they should produce milk with a view to their receiving humid food, which is similar to the composition of their bodies, until their limbs gradually and little by little become dry and solid.

2 Many things in our Law are due to something similar to this very governance on the part of Him who governs, may He be glorified and exalted. For a sudden transition from one opposite to another is impossible. And therefore man, according to his nature, is not capable of abandoning suddenly all to which he was accustomed. As therefore God sent Moses our Teacher to make out of us “a kingdom of priests and a holy nation” (Ex. 19:6)—through the knowledge of Him, may He be exalted,

accordingly to what He has explained, saying: “To you it was shown that you might know” (Deut. 4:35), and so on; “Know this day, and lay it to your heart” (ibid. 4:39), and so on—so that we should devote ourselves to His worship according to what He said: “And to serve Him with all your heart” (ibid. 11:13), and: “And you shall serve the Lord your God” (Ex. 23:25), and: “And Him shall you serve” (Deut. 13:5); and as at that time the way of life generally accepted and customary in the whole world and the universal service upon which we were brought up consisted in offering various species of living beings in the temples in which images were set up, in worshiping the latter, and in burning incense before them—the pious ones and the ascetics being at that time, as we have explained, the people who were devoted to the service of the temples consecrated to the stars: His wisdom, may He be exalted, and His gracious ruse, which is manifest in regard to all His creatures, did not require that He give us a Law prescribing the rejection, abandonment, and abolition of all these kinds of worship. For one could not then conceive the acceptance of (such a Law), considering the nature of man, which always likes that to which it is accustomed. At that time this would have been similar to the appearance of a prophet in these times who, calling upon the people to worship God, would say: “God has given you a Law forbidding you to pray to Him, to fast, to call upon Him for help in misfortune. Your worship should consist solely in meditation without any works at all.” Therefore He, may He be exalted, suffered the above-mentioned kinds of worship to remain, but transferred them from created or imaginary and unreal things to His own name, may He be exalted, commanding us to practice them with regard to Him, may He be exalted.

ואילו מזה אחת – וכל שכן אחר מן התוספת, או ספר מכל הגניזים, או חזקת השם כמנעו – ולא קרינא ניה ילית כל עלה געפתי. לא תעשה בן לה' אלהים – נתי' יולגות את שמי' כתיב גרס – זה שיער נענים, ותי' גרסי' על שתי' תל האלנים תרתי תשעת, וכל את שיער נגע בקרן זית – ולתן שתי' אלנים יהיו בקרן זית, אחר נכחל זה ולתת נכחל זה, והנענ תשך נתיקן ארכו עני גרסי' ורתי' כנרס, שיהא נכל את כנרס על גרס. מאי טעמא דר' אלעזר – דנעני קרן זית, כתיב קרן זית, ויהיה שכל מן הקרן (ס). חורבאת סגרתא – חורבאת חורבאת, שנתחל שנתחל חס על הנוגע. מציעין אותו – גיל יתהו עליו, דלן חנונת תשחל נהלה דתנורי האק לתי' – מל נא תרי כתיב.

ולמה נכתב בחורה? כדי לדרוש ולקבל שכר בלימוד זה. שהוא אחד מדברי חורו שיש להם ערך עינו כמאן [כשיסת' מ] כשיסת' ר' יהודה הורש שיהו גמור בין הנונים. הרי קשה מאד למצוא שיהיו הורים הורשים! לזה עז כתיב. ורוחם: איבעית אימא [אם חוצה אחר] אותה ברייתא כשיסת' ר' שמעון היא. דתניא [ששניה ברייתא] אמר ר' שמעון: וכי מפני שאכל זה תרטימר בשר ושחח חצי לוג זין לסקלו? אין הדבר אפשרי מבחינה נפשית, אלא לא היה ולא עתיד להיות. ולמה נכתב בחורה – לשם דרוש וקבל שכר. אמר ר' יונתן: אין זה כך. אלא אני ראיתי שהיה במקום שניזון בו בן סורר ומורה וקאן ירשתי על קברו לאחר שנדון והתגרשו. כדאז בהו שואלי: כמאן אלא [כשיסת' מי הולכת] ברייתא זו ששנינו: עיר הנדחת לא היתה ולא עתידה להיות. ולמה נכתבה משום דרוש וקבל שכר. כמאן [כשיסת' מ] – כשיסת' ר' אלעזר: ששניה ברייתא, ר' אלעזר אומר: כל עיר שיש בה אפילו מזהוה אחת או שאר ספרי קודש – אינה נעשית עיר הנדחת. וקשה לשער שחיה עיר שלימה שאפילו מזהוה אחת אין בה. ושואלי: מאי טעמא [מה טעמו] של ר' אלעזר שיער כו אינה נעשית עיר הנדחת? ומשיבתי: אמר קרא [המקרא] 'ואת כל שללה תקבץ אל תוך רחבה ושחפת באש את העיר ואת כל שללה [דברים יג. יז] וכיון דאי איכא [אם יש] מזהוה שם לא אפשר לשרוף הכל דכתיב [שנאמר] 'ונתחתם את מבחתיכם... ואשריתם חטאתם באש...' לא תעשות כן לה' אלהיכם' [שם יב. גד] שאסור לשרוף דבר המקודש לה'. ולכן עיר כזו אי אפשר לקיים בה דין עיר הנדחת. אמר ר' יונתן: אינו כן, אלא אני ראיתי שנתה ורשתי על חילתה ועוד תערה דומה: כמאן אלא הא דתניא [כשיסת' מי הולכת] ברייתא זו ששנינו: בית המנוגע בצרפת לא היה ולא עתיד להיות. ולמה נכתב בחורה – משום דרוש וקבל שכר. כמאן [כשיסת' מ] כשיסת' ר' אלעזר בר' שמעון. דתנן [ששנינו במסנה] ר' אלעזר בר' שמעון אומר: לעולם אין הבית טמא בנגע צרעת עד שיראה הנגע בגולו שתי גרסי' על שתי אבנים כשתי כתלים בקרן זית שבניהם ארכו כשני גרסי' ורחבו כגרסי'. וקשה לשער שיקרא בדיק כן. ושואלי: מאי טעמא [מה טעמו] של ר' אלעזר בר' שמעון שכן הוא דרוש? – כתיב [נאמר] בחורה 'קירי' וכתיב 'קירתי' [ויקרא יד. לד] איווה קיר שהוא בקירות הוי אומר זה קרן זית. תניא [ששניה ברייתא] אמר ר' אלעזר בר' צדוק: מקום היה בתחום עזה והיו קוראין אותו חורבאת סגיראת

- מסורת הש"ס
- ז. מנהרין נא, ב. ספח
- מ. א. יבוסים מה, א.
- י. יושפתי נולד מין מ"ב.
- י. תוספתא מנהרין פי"א.
- ה. תוספתא מנהרין פי"ד
- (א).
- ט. מנהרין פי"א.
- י. תוספתא נפיקים פי"א.
- יא. נפיקים פי"ב שפנת ג.
- יב. תוספתא נפיקים פי"א.
- (שניו שפנת).
- יג. מנהרין מה, ב.
- יד. (תוספתא מנהרין שם).

גרסות
סופיאין אותו ככתי'
יבדתי' בפניו אונג.
דאי איכא כתי' דאינא.

החיים

נפיקים
גרס' זו שמורכי בו הוא
גרס' של פול, לכופר כרי
מתחילו של פול.
במכות ימינו הורים נחשב
לפול שסופרו 18-21
מילוספר.

משנה

בגו זה – תשעת שרואים אותו. הרשע – אינן יודעין אם קבל דברייהם אם לאו, אלא חזר לנס ימיני הקנני – אינן שומעין לו וקף על פי שרואין אותו מקיים חנות, ויהי' שחינו ששע נקולטר – כתיב ויכאף להפסיק נכוחיה ולתורם נדענת הקול קתמי דלא שעת דהאי קרתי הוה כולה כדלמר נגמרת. מתרין בו – ללו טמוס התרלה בחורה כשאר עבירות אין לוקין הלא נהרסה. והא התרלת עדים נעו, ועוד זו ספק התרלה הוא אם עובר הוא אם לאו, אלא מיד נפייס הוא עובר אלא נסתר ולאחר זמן הוא עוש, אלא ותיקין אותו, דנעינן מייסורו לתורם אלא יתינ, ואל נא שעת – תלקין אותו נתי' דין, וליקף לה מייסורו לתורם.

גמרא שמעת מינה בעינן קרא כדכתיב – וסייעתא דשמואל פירא עגמור הדין (סנהדרין מה, ג).

תוספות

המוכנת לאמו, אי נמי: דבי אלעזר הוה מוקי לה כשנתן לה בילה. דהא ר' אלעזר הוה דאמר ב"חזוקת הבתים" (בבא בתרא נא, א ושם) – אחד זה ואחד זה קנתה, ואין הבעל אוכל פירות.

משנה

ויהיה אחד מהם גידם או חגיר או אלם או סומא או חרש – אינו נעשה בן סורר ומורה. שגאמר 'ותפשו בו אביו ואמו' – ולא גרמין. 'והוציאו אתו' – ולא חגירין. 'ואמר' – ולא אלמין. 'ובגנו זה' – ולא סומין. 'אינו נעשה' – ולא חרש. 'ואמר' – ולא חרשין. 'ותפשו בו אביו ואמו' – חזר וקלקל – נדון בעשרים ושלושה. 'ואינו נסקל עד שיהו שם שלשה הראשונים, שגאמר 'ובגנו זה' והו' שלקה בפניכם.

ז גמרא ושמעת מינה בעינן קרא כדכתיב! – שאני הכא.

[חורבה מצודת] כלומר מקום שהיה בו בית המנוגע ומשפט שהיה במציאות בית מנוגע. אמר ר' שמעון איש כפר עכו: פעם אחת הלכתי לליל וראיתי מקום שמציינין אותו כמקום סמא ואמרו: אבנים מנוגעות סביב המנוגע בנגע צרעת סינו לשם. הרי שהיה במציאות בית המנוגע. וזו משנה היה אחד מהם מן החרשים גידם או חגיר או אלם או סומא או חרש – אינו נעשה בן סורר ומורה. שגאמר 'ותפשו בו אביו ואמו' – ולא חגירין ולא חרשין. 'ואמר' – ולא אלמין. 'ובגנו זה' – ולא חרשין. 'ותפשו בו אביו ואמו' – חזר וקלקל – נדון בעשרים ושלושה. 'ואינו נסקל עד שיהו שם שלשה הראשונים' – וזהו חבן שלקה כבר פעם אחת בפניכם.

ז גמרא רוצים לדקדק: שמעת מינה [לומר אתה חסנה] משמעותו זו, כי בעיני קרא כדכתיב [צריכים אנו לקיים את המקרא כמו שנאמר] בדיק לישנו המנוגע. ולא כפי שאשפר להבין בדרך רחבה יותר. שהרי כאן מקסידי על קיומה של כל מלה כאמור! ורוחם: אין מכאן ראיה שאני הכא [שנוה כאן] שהוא מקרה מיוחד.

אזרח ההלכה

נגע צרעת הבית / אין בית שוספא בנגע צרעת עד שיראו בו קנע בגולו כשני גרסי' על שתי אבנים. שלא מכרי' ר' אלעזר בר' שמעון. [שם. ספר מרה, הלכות תוספתא צרעת, פי"ד ח"ז]
אחד ההורים נים וכי / חזת אחד מהוריו של חבן הסורר והמורה נים או חגיר או אלם או קרן או חרש – אינו נעשה בן סורר ומורה. כמשנה. [שם. ספר שוספוס, הלכות ספרים, פי"א ח"ז]
סור רין בן סורר / כיצד ריגם בן סורר ומורה. אפילו ואמו בפנייהם אותו החילה לזית רין של שפתי. ואומרים להם: בגנו זה סורר ומורה. ובפנייהם שני ערים שנגב משל אביו וקח כשר ויין ומלפיה אתה בנות רין, כשאר חיבי מלכות. ואם אתה ונגב משל אביו, ואכל אפילת זו – אפילו ואמו בפנייהם אותו לזית רין של שפתי ושדעה. ומפיואם ערים הספירים. כן שנגב ואכל אתה התרית. ואינו נסקל עד שיהיו שם שלשה הרינים הראשונים. כמשנה.

Babylonian Talmud, Sanhedrin 71a

MISHNAH. IF HIS FATHER DESIRES [TO HAVE HIM PUNISHED], BUT NOT HIS MOTHER; OR THE REVERSE, HE IS NOT TREATED AS A 'STUBBORN A REBELLIOUS SON', UNLESS THEY BOTH DESIRE IT. R. JUDAH SAID: IF HIS MOTHER IS NOT FIT FOR HIS FATHER, HE DOES NOT BECOME A 'STUBBORN AND REBELLIOUS SON'.

GEMARA. What is meant by 'NOT FIT'? Shall we say that she is forbidden to him under penalty of extinction or capital punishment at the hand of Beth din;⁸ but after all, his father is his father, and his mother is his mother? — But he means not physically like his father. It has been taught likewise: R. Judah said: If his mother is not like his father in voice, appearance and stature, he does not become a rebellious son. Why so? — The Writ saith, he will not obey our voice,⁹ and since they must be alike in voice, they must be also in appearance and stature. With whom does the following Baraita agree: There never has been a 'stubborn and rebellious son',¹⁰ and never will be. Why then was the law written? That you may study it and receive reward. — This agrees with R. Judah.¹¹ Alternatively, you may say it will agree with R. Simeon. For it has been taught: R. Simeon said: Because one eats a tartemar of meat and drinks half a log of Italian wine, shall his father and mother have him stoned? But it never happened and never will happen. Why then was this law written? — That you may study it and receive reward. R. Jonathan said: 'I saw him¹² and sat on his grave'.